

KÖZMŰVELŐDÉS

POLITIKAI, TÁRSADALMI ÉS SZÉPIRODALMI KATHOLIKUS HETILAP.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
GYULAFEHÉRVÁR (VÁR.)
Telefon szám 16.

Felelős szerkesztő: SOÓTHY GYULA.
LAPTULAJDONOS
AZ ERDÉLYI RÓM. KATH. IRODALMI TÁRSULAT

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:
Egész évre — — — — — 8 kor
Félévre — — — — — 4 „
Negyedévre — — — — — 2 „
MEGJELENIK MINDEN SZOMBATON.

† X. Pius pápa

1835. június 2. — 1914. augusztus 20.

A Vatikán ormán fekete zászlót lenget a szél. A Szent Péter templomának öreg harangja bánatosan bűg. Az örök város lakossága szomorúan ismételteti: il papa é morto — a pápa meghalt. A keresztény világban pedig eggyel több ok van arra, hogy imára gyűljön a nép és az őszinte bűnbánat és megalázódás szellemében kérje a Mindenhatót: parce Domine, parce populo tuo.

A Gondviselés a megröbáltatás e nehéz napjaiban elszólitotta körünkből a kereszténység fejét: az Úr Jézus földi helytartóját, kinek állása es tekintélye szent a hívő keresztények szemében és akinek véleményére még az izgalmak legelső napjaiban is kíváncsi volt az egész háborús világ. A lapok külön címek alatt hozták, hogy mit mondott a pápa a háborúról. A magyarországi zsidó sajtó is különös örömmel hirdette, hogy igazunkat elismerte a Vatikán is. Arról, hogy a párisi főrabbi, vagy a szent szinodus legidősebb püspöke mit mond a háborúról, egyetlen ujság sem hozott semmit — hallgatagon elismervén ezzel, hogy a nevezett urak véleménye úgy sem számít. Pedig a pápának sem hadserege, sem pénze, egyedül a keresztény igazságok összege áll rendelkezésére, de ez elég nagyhatalom arra, hogy a fegyverben álló nagyhatalmak a fegyverkezés közepette is egy szemmel Róma felé tekintsenek. És ha megtették ezt a fegyverkezés közepette, annál inkább megteszik most az ágyuk bömbölése közben, midőn a végtisztséget kívánják megadni az elhunyt pápának.

A hívők milliói pedig alázatos lélekkel és keresztény megadással fo-

gadjak a Gondviselés bölcs intézkedését. Belátjuk, hogy a sokszor ismételt bűnök, a földi javakkal való gyakori visszaelés nagy összegre gyűltek fel a jó Istennel való leszámolás könyvében. Ezért a jó Isten megengedte, hogy a népek elveszítsek a békének áldásait, a földi javak zavartalan élvezésének a lehetőségét és egyben utat is mutatott nekünk, hogy merre kell haladnunk, ha az elvesztett békét vissza akarjuk szerezni.

X. Pius pápát a háború kezdetén szólitotta magához az Úr Isten. Miként az orvosok mondják, nagyon nyugodt és csendes volt a halála. Őt is aggodalommal töltötte el a háború borzalmi, hiszen gyermekei állanak egymással szemben. Keresztények gyilkolnak le keresztényeket; kultúr népek törnek kultúr népekre, a technika és kultura minden haladását felhasználják, hogy tönkre tegyék magát a kulturát. — És mindezt miért? Azért, hogy védelmezzék a kultura ellenségét: hogy pártfogolják a királygyilkosokat, hogy a humanizmus nevében kiöljék az emberekből a humánus érzelmeket. Mindezt jól tudta a meghalt pápa. Mindez nagy szomorúsággal töltötte el az ő szelid lelkét s ha nem is okozta közvetlen halálát, de mindenesetre sietette. Hanem épen a halál ideje és a halál csendessége hívják fel figyelmünket arra, hogy a békének áldásait ott keressük, ahol a megboldogult pápa kereste.

Ma több világhosságot, több örömet, több békességet keresnek az emberek és elfeledik, hogy ezek részletek, melyek nem boldogíthatják az ember egész lelkületét. Az emberi szív sokra vágyik, végtelen az ambíciója. Ezt a

törekvést itt a földön azok a részletek jők ki nem elégítik. Ennek a törekvésnek az egész kereszténységet kell felölelnie és nem több örömet, nem is több békességet, hanem több kereszténységet sőt nem is több kereszténységet, hanem az egész kereszténységet kell az emberiségnek kívánnunk és nyujtanunk. Ez volt a meghalt pápának is a programja — instaurare omnia in Christo.

Mindez azonban lassan megy. A míg a keresztény igazságok közül mindenki csak azt keresi ki, a melyik az ő egyéni kényelmét vagy érdekeit legjobban védi, azokat az igazságokat pedig, melyek tőlünk önmegtagadást, kötelességteljesítést, kitartó munkát kívánnak — vagy elfeledni vagy legjobb esetben „megmagyarázni” igyekezünk, addig persze az „instaurare” nehezen fog megindulni.

Jól ismerte ezt a bajt az elhunyt pápa. Épen azért a nehézségek leküzdésére nyitott erőforrást — a gyakori szentáldozást. Csak el ne tessük ezt is az elhalt pápával! Talán az is a Gondviselés terveiben volt, hogy ilyen háborús időben szólitotta magához a jó pápát: mert a szükségben az emberek többet imádkoznak, gyakrabban áldoznak és a nyert meghallgatás után későbbben feledkeznek meg az imádság erejéről.

Az új pápáról azt mondja a jóslat, hogy „religio depopulata” lesz. A mostani világháború igazolni látszik e jóslatot. Azonban kár volna aggodni a jövő miatt, hiszen van nekünk erősebb jóslatunk — Habemus firmiorem profeticum sermonem. — „En veletek vagyok mindennap a világ végezetéig.”

Oberbauer A. Utóda

Budapest, IV. Váci-utca 41.
A legjobb hírnévnek örvendő és legrégebb egyházi szerek, ruhák, zászlók. stb. gyára. — Arjegyek kívánatra ingyen és bérmentve.

X. Pius Pápasága.

Amikor 1903. év augusztus hava negyedik napján kevéssel a déli harangszó előtt Machhi diakon-bibornok, Szent Péter templomának erkélyéről, a türelmetlenül várakozó nagy népsokaságnak kihirdette, hogy Sarto (magyarul: Szabó) József lett az új pápa X. Pius néven, — a talián néphumor nyomban így évelődött! A kormány adóba már a kabátunkat is leszedi; az Isten tehát szabó küld nekünk, mert bölcsen látja, hogy erre van most igazán szükségünk.

Az olaszok utcai néphumora azonban mégsem volt rossz tréfa, mert ebben az esetben a nomen est omen-fele szólásmondás magasabb értelemben is jól bevált. X. Pius ugyanis évtizedes pápasága alatt tett intézkedéseivel és céltudatos munkásságával az egyház életének a mai kor szükségletei és követelményei szerint való, megfelelőbb, mert gyakorlatibb irányt szabott.

Nagy ellenkezéssel fogadta a biborosok oda irányuló tervét, hogy ő legyen a pápa és minden tőle kitelhető módon igyekezett elhárítani magától ennek a hivatalnak szörnyű felelősségét és terheit; de amikor a bibornokok többsége őt jelölte ki erre a feladatra, Isten akaratát látta ebben, letett minden csüggedésről, nyomban megtalálta lelkének energiáját, néhány szóban kiszabta pápaságának hatalmas programját, amelynek tervszerű megvalósításán utolsó lehelletéig esodálatos következettséggel és csüggedetlen eréllyel munkálkodott.

Restaurare omnia in Christo; ez volt a nagy program és szemeink előtt folyt le a nagy munka, amelyet a most jobb életre elhívott aggasztán fényes sikerrel folytatott, amely munkának érdeme minden időkre előkelő helyet biztosít neki az Egyház legnagyobb pápáinak sorában.

Voltak sokan kezdetben, de ma már

nagyon kevesen vannak, akiknek szemében X. Pius működése a mérleg serpenyőjében nem tud felemelkedni XIII. Leó sikereinek az ő felfogásuk szerint való érték fokáig. Abban tévednek ezek, hogy a két pápa tevékenységének összehasonlításánál ugyanegy mértéket alkalmaznak.

Hosszú és fényes pápaság volt XIII. Leóé, gazdag jubileumokban és diplomáciai sikerekben; ez utóbbiakban pedig azért volt gazdag, mert XIII. Leó született diplomata volt; öröklött észtehetségei, családi hagyományai, neveltetése és az Egyházban viselt hivatalai mind a diplomáciai munkálkodás irányában terelték tevékenységét. Ami ideje ezenkívül fennmaradt, azt az egyház tudományosság emelésére, az egyházi irodalom tökéletesítésére fordította sőt a hitélet emelésére is esodálatos szűpségű és irodalmilag magas színvonalon álló apostoli levelei által igyekezett hatni. A hétköznapi élet ügyesbajos dolgait is abból a szellemi magasságból látta csak, amelyben az ő fennkölt lelke élt, aminek kulesát megadja az a jellemző kis eset, hogy amikor környezetének egyik tagja fontoskodva így sóhajtott fel: *Delicta iuventutis meae ne memineris Domine . . .* XIII. Leó ezt mondta neki: az én ifjúságomban ninesen semmi megírtni valóm.

Az egyetemes Egyház kormányzása azonban nem merülhet ki abban a tevékenységben, amely az Egyháznak a különféle nemzetek államaiban való elterjedését és a messze jövőbe tekintő szemmel intézi annak sorsát. A keresztény vallás elsősorban és legfőképpen gyakorlati életszabály, amelyet mindenkinek követnie kell, aki be akar menni az örök életre. Másrészt azonban az emberek földi életének alakulása a társadalom szociális jóléte is attól függ, hogy az emberek a maguk életében hogyan tartják meg és mikép valósítják meg ezt a gyakorlati életszabályt, amelyet az Istennek Egyszülött Fia adott nekik és amelynél jobb ninesen

Ezt XIII. Leó pápa is szüntelenül hangoztatta az egész világhoz intézett fényes apostoli leveleiben. Az imáandó isteni gondviselés az ő nyomában aztán X. Pius állította Egyháza élére, akit a legszegényebb sorsból emelt föl és akit a kápláni, a plebánosi, az irodaigazgatói, a püspöki és patriarchai hivatalok minden fokozatain végig vezetett előbb, hogy megismervén a társadalom minden rétegének lelki szükségleteit, Szt. Péter székeében így igazgassa Krisztus Anyaszentegyházának munkálkodását, hogy a társadalom minden rangú emberei egyképen beleatanuljanak abba, hogyan kell Krisztussal, Krisztusban és Krisztusért élni, hogy aztán minden egyebet megtaláljanak; földi jólétet is, lelkük üdvösségét is.

A „restaurare omnia in Christo” pápája már legelejen megmutatta, hogy fölvállalt nagy munkájában szellemi tekintetét az Isten Lelke irányítja, mert biztosan meglátta és biztos kézzel meg is ragadta azt a pontot, amelyből, mint sark pontból, legbiztosabban át lehet emelni a kereszténynek lelki életét az igazi Krisztusi élet medrébe.

A XV. század hivalgó reformátorai és utódaik rengeteg írást és szóbeszédet pazaroltak el, hogy önmagukkal és másokkal el tudják hitetni, hogy ők a kereszténységet visszavezették az öskeresztény élet megismerésére és gyakorlására. Ma már vannak közöttük előkelő tudású férfiak, akik megmondják és meg is írják, hogy a XV. századbeli vallási forradalom elég nagy felfordulást okozott ugyan, de már aztán az hogy valósággal vissza is vezeterte volna az emberek lelki életét az öskereszténységbe, — egyszerűen nem igaz. Erre a belátásra meggyőződésem szerint éppen X. Pius pápa legnagyobb reformja és ennek a reformnak eredményei vezérelhették őket. Én ugyanis X. Pius pápa legnagyobb reformjának azt tekintem, hogy túl téve magát a XVII. és XVIII. század folyamán a teológiában és

X. Pius életrajza.

Családja és gyermekkora.

Castelfirancótól nem messze, egy festői felsőitáliai falucskában, Riesében élte le gyermekkorát Sarto Beppino, a most elhunyt X. Pius pápa.

Született 1835. június 2-án. A kis Sarto József a kétosztályú riesei elemi iskolában kezdte meg tanulmányait. Tizenkétéves volt amikor atyja elhatározta, hogy beadja fiát inasnak valami jóféle mesteremberhez. De a jó Fusarini plebános és Beppino édesanyja rábeszéltek az apát, hogy engedje fiát iskoláztatni. A kis Sarto József csakhamar első lett a castelfirancoi kollegium növendékei közt. A második évben Beppino már tanítványokat vállalt s mire a négy alsó gimnáziumot elvégezte, nemcsak a castelfirancoi, hanem a trevisói főgimnázium tanári kara is szeretettel figyelte a pompás ifju haladását.

A papneveldebe Giacomo Monico, Veneza akkori biboros patriarchája juttatta be Sarto Giuseppe-t.

A páduai szemináriumban.

A páduai szemináriumban töltött éveit alatt érte el Giuseppe-t az a váratlan csapás, hogy atyja, a jó Giambattista, jobblétre szenderült. A kis riesei házban azért tovább folyt az élet, szegényesen, de Isten-

be vetett bizalommal. Édes anyja, Margerita asszony varrással keresett valamicskét s keresetét Giuseppe toldotta meg azzal a kis összeggel, melyet páduai ösztöndíjából nélkülözhetett. 1858. szeptember 18-án elérkezett pappá szentelésének nagy napja. A következő napon, szeptember 19-én, az egész község áhítoas részvételével mondta első miséjét Sarto Giuseppe, mindenek szeretett, tisztelt jószág Beppinoja. Ezután Tombolóba küldték káplánnak.

A tombolói káplán.

Bizgósága rövid idő alatt híressé lön Tomboló határain túl is. 1866-ban nagy kitüntetés érte. Meghívták a püspöki székhelyre, Trevisoba, hogy Páduai Szent Antal nevezetes napján a trevisói székesegyházban mondjon beszédet. A siker teljes volt és tökéletes. A következő évben a püspök kinevezte Giuseppe-t Salzano plebánosának.

A salzanói plebános.

Salzano gazdag népének nem tetszett a püspök döntése. Határozott sértésnek vették, hogy oly híres és jeles plebániára, mint Salzano, egy fiatal, nekik ismeretlen káplánt küldtek plebánosnak.

Nem teltek azonban hónapok, már egész Salzano egy szívvel lélekkel vallotta, hogy nincs külön pap, szentebb férfi, ne-

mesebb emberbarát, mint Sarto Giuseppe.

Salzanóban már nagyobb jövedelme volt Sarto Giuseppe-nek, de azért életmódja csak szegényes maradt. Egy inséges esztendőben elajándékozta egész magtárát. Máskor eladta kocsiját, lovát, hogy pénzt juttathasson szegény népének.

Volt községében egy kis kórház, melyhez heteg is lett volna tómrédek, ám az épületnek nem lehetett hasznát venni, mert hiányos volt a felszerelése. Don Giuseppe csinált tehát 25,000 líra—adósságot és felszereltette a kórházat. Végre is megtudta a püspök a salzanói kórház ügyét. Ezt már a püspök sem állhatta meg szó nélkül s kinevezte Sartot trevisói kanonoknak.

A trevisói kanonok.

Mindjárt kinevezése után don Sarto két más állást kapott. Ő lett a püspöki iroda főnöke s a szeminárium lelki igazgatója, sőt a mikor Zanelli püspököt szélütés érte, mindenért és mindenütt Sarto kanonoknak kellett helyt állania. Négy éve volt már msgr. Sarto éltető lelke a püspöki kúriának, amikor Zanelli püspök élete kialudt: kanonok társai Sartot választották vikáriussá s ezzel megadták neki a címet is a hivatalhoz, melyet oly régóta betöltött.

Kilenc évig volt káplán, kilenc évig plebános, kilenc évig kanonok. A kilencedik kanonoki évében a pápa, XIII. Leo kinevezte mantuai püspökké.

ennek nyomán az Egyház liturgiái fegyelmeiben is elterjedt felfogáson és gyakorlaton, a katolikus hívek lelki életét egyetlen hatalmas intézkedéssel visszavezette az öske-reszténységbe, amikor újból beállította azt az ősrégi fegyelmet, hogy nemcsak a misézó papok, hanem maguk a hívő keresztények is akár mindennap is hozzájárulhatnak az Úr szt. testének vételéhez, sőt ezt a megbeszélhetetlen értékű lelki jótéteményt kiterjesztette még a gyermekekre is, mert megengedte a szentáldozást még az első gyónás előtt is.

Ezt értem én azalatt, amit fennebb mondtam, hogy X. Pius első tekintetre meglátta felvállalt feladatának Archimedesi pontját.

A XV. századbeli reformátorok legnagyobb része, az Eucharistia hitágazatát és a belőle élő lelki fegyelmet egyszerűen kidobta a maga rendszeréből, nyilván azért, mert nem tudott vele semmit kezdeni, mivel se-hogy sem lehet beleilleszteni az olyan hit rendszerbe, amelynek az a vezérlő eszméje, hogy a hit egymagában üdvözít. Amit megtartottak belőle az úgy nevezett „Úrvacsora” osztogatást, azt is eltették sátoros ünnepekre délelőtti ünnepnyitó paradéknak, hogy legyen mivel tölteni az időt addig, amíg jól délre jár az óra és le lehet ülni a terített asztalhoz. Ennek az eljárásnak volt visszahatása a katolikus teológiára is, mert a janzenista rendszer nyomán a kath. Egyházban is lábrakapott egy túl szigorú felfogás, amely annak örve alatt, hogy az Úr szt. testének a legnagyobb tiszteletet kell biztosítani és törk-szad meg kell iltalmazni az Úr szt. testét minden szentségtöréstől, jöföle józephinistással és beamter-észjárással szép nyaláb regulát tákolt össze, hogy megnehezítse a szegény világi renden lévő híveknek az Úr szt. testéhez való gyakori járulást. Hát hiszen meg is lett a hatása; mert a nagy tisztelet okából megrendszabályozott emberi gyarlóság

úgy elsokott az Úr asztalától, hogy már a tridentí zsinat kénytelen volt az egyetlen husvétí szt. áldozást is kemény törvénnyel kikényszeríteni. Az Egyház és különösen a szerzetes rendek és misszionáriusok rengeteg fáradságot fordítottak arra, hogy írásban és szóval buzdítsák az embereket a minél gyakrabban való szt. áldozásra és bárha munkájuknak szép sikere volt is, valamely általánosabb természetű föllendülés nem igen mutatkozott.

X. Pius pápa azután bátor kézzel fel-emelte a zsilipet és az élő vizek teljes özö-nét szabadította fel a keresztény nép lelki életének tágas mezején. „Merítetek örömmel élő italt az Üdvözítő forrásaiból”!! így szolt Krisztus földi helytartója a Krisztus vérén megváltott kereszténységhez. Őt nem aggasztotta, hogy netán tiszteletlenség fogja érni az Úr szt. testét a méltatlan áldozások révén; tudta ugyan, hogy lesznek méltatlan áldozók, de hiszen tudta ezt maga Krisztus Urunk is, amikor Judást megáldoztatta, sőt már jóval előbb megmondotta a hívásos tekintetéből buzgolkodók ítéletét is: Bizony mondom nektek már elvették a maguk jutalmát: az emberek szemében való kép-mutató feltűnés marad minden bérük a meg-rézőtt gonoszságból szentségtörőleg áldozó sorsát pedig elég érthetően megírja Szt. Pál apostól a korinthusi levélben. Mindez azonban: épen ok arra, hogy elzárjuk az Úr asztalának mindennapi részeseit attól a véghe-tetlen áldástól, amit a mindennap való szt. áldozás jelent azoknak, akik töredelmes szívvel és azért járulnak mindennap az Úr szt. testének vételéhez, mert folyton való erkölcsbeli jobbulásuknak mozgóat és fenntartó erejét így szerzik meg maguknak.

Az teljesedik rajtuk, amit az Úr mondott és akart: Aki eszi az én testemet és issza az én vére-met én bennem marad én pedig öbenne; örök élete vagyon és én föl-támasztom őt az utolsó napon.

Ezért tartom én X. Pius pápa legnagyobb érdemű cselekedetének és pápasága legna-gyobb eredményének az Eucharistia fegyel-méről való reformját.

Szerettem volna ugyan még irni többi reformjairól is, de mivel a mostani körülmé-nyek között e lapunkban csak megkésve méltathattuk az elhunyt pápa életét, — a közben megjelent napilapok elirták már elő-lem ezeket a dolgokat.

A nagy pápa halála előtt azt mondta: Szívesen feláldozná Istennek a maga életét ha a most folyó háborúban elpusztuló sok fiatal életet meg tudna menteni. A minden-látó és igalmias Isten bár toltene be a ki-hült nagy szívnek ezt a Krisztusi szeretetre valló ohajtását! Én azonban biztosan hiszem, hogy az évszázadok rétegein át az örökké valóságba tekintő Isteni jóság, fénybe, örök boldogságba és mennyei ragyogásba öltöz-tette már X. Pius lelkét, aki nagy reformjával sok millió lelket vezetett az örök élet forrásához.

—rst—

Lapszemle

Szentséges Atyánk haláláról.

Kétszer volt szerencsénk meghalt Szent-séges Atyánknak kezét csókolni.

Egyizben — mikor a 3 magyar püspö-köt szentelte fel s mikor püspök Atyánk ki-séretében voltunk Rómában. Akkor magán-kihallgatáson voltunk. Remegett a lelkünk a meghatottságtól, mikor kinyílt az ajtó s benn voltunk a Pápa dolgozó szobájában. Mikor megpillantottuk őt, úgy éreztük magunkat, mintha régi ismerősünket láttuk volna, mint a gyermek, mikor jóságos atyját köszönti. Valódi atya volt ő s ezt megérezte min-denki.

A másik alkalom, mikor az oltáregyletek zárandoklatát vezettük. Megjelent a piros

A mantuai püspök.

A romlás szélén állt a mantuai egyház-megye, amikor annak élére Sarto József került.

Sarto püspök nemes eltökéltséggel fogott munkájához. 1885. április 18.-án vonult be az új püspök Mantuába.

Nyomban megérkezése után az új püs-pök pásztorlevelet intézett megyéje papsá-gához s bejelentette, hogy személyesen akar meggyőződni mindenről s azért az összes parochiákat rendre felkeresi.

Másfél évig tartott a fárasztó körút. Mihelyt visszatért székhelyére, újabb le-velet intézett megyéje papjaihoz s felszólí-totta őket, hogy a legnagyobb szorga-lemmal készüljenek egy zsinat tartására 1888 szept 10.-én. Nagy eredményei voltak a zsinatnak. Az évtizedek óta bezárt templomok az egész egyházmegyében sorra nyíltak meg. A lelki tisztulás nemesítő pe-riódusán átment papság fokozott erővel és buzgalommal szentelte magát a hívek lelki életének gondozására.

A velencei patriarcha.

Agostini Dominico, a velencei bíboros patriarcha 1894. januárjának utolsó napján elhunyt s XIII. Leo pápának nagy gondot okozott a megüresedett trón betöltése. Mielőtt még a kinevezésnek a bíborosgyű-lésen való hirádaása megtörtént volna, a

pápa az 1893. június 12-iki konzisztoriumon kinevezte Sarto püspököt bíborossá s há-rom nappal utóbb, június 15.-én, amikor át-adta neki a bíboros kalapot, nyilvánosan is kinevelte patriarchává.

1894. november 24.-én Sarto patriarcha bevonult Velencébe, hol elképzelhetlenül szép fogadtatás várta.

Az új olasz éra ugyancsak szűken mér-te ki a velencei patriarchák javadalmozá-sát. Az új patriarchának annyi fölös jöve-delme sem volt, hogy szakácsot tarthatott volna. De vele maradt Velencében is két hűséges testvérhuga,ők viseltek gondot a főpap asztalára.

Új korszak következett Velencében. A város élére erős hitű, igaz emberek jutot-tak. Amint egész pályafutása folyamán, Velencében is csak egy volt a célja, egy volt a törekvése: istápolni a szegény népet tanácsadója lenni a tanácsalannak, védője a védtelennék. Neve egyre nőtt s egyre fo-kozott mértékben ébredt a csodálat nemes személye iránt. XIII. Leo pápa írta hozzá egyszer egyik levelében: — Tudom, hogy Velencében sokan imádkoznak értem. És nyugodt is vagyok. Valami különös ér-zésem azt sugja, hogy Szent-Péter trónján kitűnő utód fog felváltani. Miért tagadnám? azt hiszem, hogy ez az utód ön lesz.

És ez a jóslat 1903. augusztusában be is teljesedett, amikor Sarto József velencei patriarchát pápának választották.

Az anyaszentegyház jeje.

XIII. Leo pápa halála után a Szentlélek sugalmazása folytán a pápaválasztó bíbor-nokok Sarto József velencei patriar-chát választották pápának. A választás jámbor és szentéletű, alázatos lelkű, jó-ságos szívű férfit emelt ki elvonultságából, aki mint a szegények atyja, az elhagyottak gyámoltója futotta meg esendes életpályá-jának minden fokozatát egészen Szent Pé-ter trónjáig. És X. Pius pápa néven ti-zenegy éven keresztül dicsőségesen kor-mányozta az anyaszentegyházat.

X. Pius egyházjogi reformjai.

X. Pius pápa aránylag kevés ideig — tizenegy évig — vezette a világegyház kor-mányát. Mégis kevés pápa érdemelte ki oly mértékben, mint ő a „reformpápa” el-nevezést. Ezek a reformok különösen a szorosan vett egyházjogi és közigazgatás terén nyilvánultak meg oly mértékben, hogy egész nagy irodalmat tesz ki, amit eddig X. Pius reformjairól írtak.

Tekintetbe kell vennünk ezeknek a re-formoknak a lelkiekre vonatkozó irányát, mely főképen az a katolikusoknál sokszor félreértésekre adott alkalmat, mert nem ismerték fel azok szellemét. De nem hi-ányzott belőlük a realiztikus vonás sem, mint például az ünnepek eltörléséről vagy az egyháziak pénzügyi tevékenységéről szóló rendeletekben.

terembe, körüljárt, hogy mindenki kezét csókolhasson: s mikor elvonulóban volt s elkialtottuk a magyar éljent, azt a hálás és kegyes tekintetet soha sem feledjük el.

Ennek a jó Atyának haláláról így írnak a lapok:

Alkotmány.

A Szent Péter bazilika szentélyében van immár felravatalozva X. Pius pápa holtteste. A világháború rettenetes robaja között is szilárdan nyugvó pont ez a ravatal, mely felé megilletődve tekint a világ katolikusainak szeme. Ugy halt meg, amint élt, megható egyszerűséggel, a tökéletes megnyugvás szépségével, ami csak nagyobb tette emlékének fényét a világ előtt. Lelkének ritka kincseiről tesznek bizonyosságot végrendeleti intézkedései is, melyek bizonyára mélyeséges meghatódottsággal fogják eltölteni az emberek szívét. Szegénynek született, szegényül élt és úgy halt meg, amint egy szegény meghalhat, aki földi javait két kézzel szorta ki a szegények között, ömaga lelkének kincseiben duslakodott csupán. A pápa élete, halála dimenziókban is rendkívüli nagyságúvá teszi történelmi alakjának emlékeztét. Nemes volt a szó legnemesebb értelmében s ő a lelkek királya e földön, a legszéresebb volt az emberek között.

Csekély összegű hagyományainak kifejtését, melyekkel legközelebbi rokonairól akart némileg gondoskodni, utódjának akaratától és jóváhagyásától tette függővé. A szerénységnek és keresztényi alázatosságnak olyan ragyogó példája ez, ami egymagában is esodálatossá teszi nemes alakját a világ előtt.

Magyarország.

Tizenegy évig és 16 napig volt pápa Sarto József, aki, mikor velencei főpatriárkává lett, jókedvűen emlegette bizalmasai előtt:

— Kilenc évig látogattam a szemináriumot, kilenc évig voltam szerzetes, kilenc évig voltam plebános, kilenc évig voltam kanonok, kilenc évig püspök, kilenc évig leszek velencei patriárka és azután, ha az Isten úgy akarja, pápa leszek, de úgy lehet, az is csak kilenc esztendeig. — Jöslása itt nem vált be, mert tizenegy esztendeig volt római pápa.

Mikor 1903. augusztusában fejére tették Szent Péter templomában a tiarát, áldásosztás után könyves szemmel így szólott a lombardi kollégium tagjaihoz:

— Imádkozzatok értem, mert súlyos keresztet vettem vállaimra

Budapesti Hírlap.

Bánatos harangszó verődik keresztül a háború földetrazó dübörgésén és jelenti a mélyeséges gyászt az egész keresztény világnak: a Pax után a Pax fejedelmi embere is elhagyta a földet. X. Pius pápa meghalt. A pápa, mondja egy római távirat, a háború áldozata. A béke fejedelmének szíve iszonyodva némult el, mikor a világháború szekeré rágördült a Földre és örökre lehunyta szemét, hogy ne kelljen látnia az elkövetkező gyilkos borzalmakat.

Az Újság.

Ugy illik ez általános stílusba. Mikor az összes keresztény államok egymás vérére törnek, meghal a szeretet vallásának látható feje. Mintha az ágyuk dörrenésétől megriadt volna a szelid galamb s menekül nyajasabb, békésebb tájak felé, úgy költözött el X. Pius pápa szelid lelke ebből a harcba-zajba vesző, vérbefulladó síralomvölgyéből.

A pápák legszelidebbje volt. Velence színes partjáról került a Vatikán várába, magával vive önkéntes fogságába a világban érvényesített határtalan szelidségét és ember szeretetét. Mikor ő került a pápák trónjára, megindult a népek suttogása, új korszakról, mely békességet hoz abba a vértelen háborúba is, melyben az egyházi és világi hatalom állt a pápa világi birodalmának megszűnése óta. Az általános érzület tévedett, mert a legszelidebb pápa is ragaszkodott az egyház szívós álláspontjához, mely passzív tiltakozással ragaszkodott megszüntetett hatalma jogához. A politikai irányban a közvélemény tévedett, de a forrást illetően, mely ezt a tévedést sugallta, nem X. Pius csakugyan a béke pápája volt és számtalan megnyilatkozásában minden téren az emberek kölcsönös megértésének szükségét hirdette. Annyira ment, hogy benne a modern kor szociális érzeke felölelte a megváltozott közigazdasági viszonyok kényszerítő erejét is, és az ünnepek redukálására bírta, a szükséges munkaidő szaporítása érdekében.

Pesti Hírlap.

X. Pius is méltóvá vált arra, hogy minden vallási korlátan túl az emberiség kegyeltes tisztelete lengje körül emlékeztét. Mert egyházi hivatásának magasztos felfogása vezette mindenkor, kezdve az egyszerű falusi papságtól, fel az egyházi világuralom tündöklő trónusáig és lelke, mint szentelt kehely, telve volt a legnemesebb humanizmus színborával.

Pesti Napló.

A kegyes, ájtatos, világi dolgokkal nem szívesen bábélódó szívet mindig a mennyek felé fordító Pius pápa halála szelid szemrehányásként érte az emberiséget — mintha ezt mondotta volna: ez a világ nem az én világom, megyek oda, ahol örök békesség honol.

Önkéntelenül ez a kép jut az embernek eszébe, ha végighordozza tehintetét a földgömbön. Mindenfelé ágyuk dörögnek, ember-tömegek rohamra indulnak, az öldöklő szerzők ezer torku hangszere bömböli a halál dalát, gyűlölködés és hazugság földre terítette a jószándékot és a békétakarást, végzetekok hőmpölygőtetik habjaikat: mi keresni való volt itt Nekí, a szelidnek, az istenesnek, az imádságosnak, a fehérre-rendésnek?! Behunyta szemét örökre és elment.

A katolikus egyház gyásza igen nagy. X. Pius pápa a szó szoros értelmében az Egyház lelki fejedelme volt. Politikával, intrikával nem sokat törődött. Egyetlen célja az volt, hogy a lelkekben Krisztusnak oltárt emeljen. Azt szerette volna, ha minden embert kézen foghat és a kereszt elé vezetve, így szólhat hozzá:

— Gyermekek, itt és csakis itt vagyok az üdvösséget!

E magasztos szándékának tulajdonítható, hogy oly acélakarattal szállt szembe a modernizmussal, s egyáltalában minden olyan áramlattal, amely a megmásíthatatlan Egyházba változást, ugynevezett új szellemet akart belevinni. Az volt az elve, hogy az Egyház Isten csudás műve, ahhoz sem hozzátenni, abból sem elvenni nem lehet. E gondolat annyira elfogta lelkének minden porcikáját, hogy elődjének, XIII. Leó pápának, nagyszabású egyházpolitikájával nem törődött. Lelkipásztor volt a szó legszebb és legmagasztosabb értelmében tizenegy esztendő pápasága alatt.

Szelid arcát és jóságos tekintetét még ez a ránk szakadt kataklizma sem törülheti ki a katolikus szívekből.

A pápa temetése.

Róma, augusztus 23.

A pápa temetése tegnap este ment végbe az örökváros lakosságának impozáns részvétele mellett. A Szent Péter-templom villamos fényárban uszott és zsufova volt közönséggel és az előtte levő teret rengeteg néptömeg lepte el, úgy hogy a kivezényelt katonaság alig tudta a rendet fentartani. A temetési szertartás hat órakor kezdődött és este nyolc óra 10 perckor ért véget. Közben folyton zugtak Róma összes harangjai.

Este 6 órakor a Szent Péter-templom papsága Giuglia-kápolna énekkarával a Szent Péter-bazilikának a szentségekről elnevezett kápolnája ment, ahonnan miután Ceppetelli patriárcha beszentelte a koporsót, azt hat fekete csuklyás sedárius a kórus kápolnája vitte, ahol három koporsó és egy bíborral bevont asztal volt elkészítve. A kápolnában, amelyben 23 bíbork és a diplomáciai kar volt egybegyűlve, a nemesi gárda teljesített diszszolgálatot, 6 óra 20 perckor érkezett a menet a kápolnába. Az énekkar a misereret énekelte. A jelenlevő mély meghatottsága közepette szentle a káptalan dékánja a holttestet, mire a sedáriusok azt vörös damaszt terítőbe burkolták és a ciprusfából készült koporsóba helyezték. A káptalan kancellárja ezután felolvastott egy latin nyelvű szövegezt okiratot, mely a pápa elhunytá után lefolyt szertartásokat bizonyítja. Monsignore G all i mondotta a gyászbeszédet. Azután a palota alprefektusa fehér fátyollal borította le az elhunyt pápa arcát.

A temetésről felvet okiratot, valamint az elhunyt pápa pápai uralma alatt vert érnek példányait tartalmazó három vörös selyem erszényt elhelyezték a koporsóban. Hat óra 50 perckor zárták le az első koporsót, miközben a nemesi gárda és a palotaőrség tiszteltgett. Della Volpe bíboros camerlengo és Mery del Val bíboros államtitkár, valamint monsignore Ranuzzi di Bianchi majordomus lepecsételték a koporsó fedelét. Hét óra 30 perckor zárták le a másik két koporsót, amelybe az első betették.

A menet ezután a nemesi testőrség kíséretében újból megindult. A koporsót kis kocsihoz helyezték. A bazilika őrei az oltárig vitték a kocsit, ahol a koporsót daruval lebo-csátották a bazilikai folyosójába. A vicegerens újból beszentelte a koporsót és a bazilika őrei (sanpietrini) az ideiglenes sírban helyezték el.

H I R E K.

— Királyunk születése napja alkalmából püspök urunk következő sürgönyt küldött a kabinetirodának:

Ó cs. és kir. felsége kabinetirodájának

Wien, Schönbrunn.

Felséges Urunknak trónja számolyához örömmel teszem le erdélyi hiveimnek hűség alattvalói szívét, akik félelem nélkül tekintenek a jövőbe és nagylelkűen hoznak meg minden áldozatot, a melyet jóságos királyunk hazánk épségeért és becsületeért tőlünk követel. Imádkozunk vitéz hadseregünk győzelméért.

Majláth püspök.

Erre a következő választ kapta:

Nagyméltóságú gróf Majláth Gusztáv püspök urnak

Kolozsvár.

Wien, Schönbrunn, 236 32/30 18-án. Ő cs. és apost. kir. Felsége nagyméltóságod hívei nevében is kifejezett hűségnyilatkozatát örömmel és szívvelyes köszönettel legkegyelmesebben tudomásul venni méltóztatott legfelsőbb parancsra. Kabinetiroda.

— **Pásztorlevél.** Majláth Gusztáv gróf püspök közelebből megjelenendő pásztorlevelében különösen fontos rendeleteket ad ki a háború idejére az iskolákra vonatkozólag. Mindenekelőtt felfüggeszti az ismétlődő iskolai és gazdasági ismétlődő iskolai tanítást, és pedig a háborúidő egész tartamára; továbbá felmenti (ideiglenesen) az iskolába járás kötelezettsége alól a mindennapi tankötelesek három felső osztályát (IV., V., VI.). Azokban az iskolákban azonban, ahol a termek katonai vagy kórházi célokra lefoglalva nincsenek, az előadás pontosan megkezdendő; ahol pedig a termek lefoglaltak, ott a tanítás ideiglenesen valamely más helyiségben, (mint község-háza, tanítói, lelkeszi lak vagy valamely magánépület) tartandó meg. Ha a rendes tanító bevonult, a tanítást helyettes végzi. A pásztorlevél meghatározott szavakkal emlékeztet meg megboldogult szentséges Atyánkról, X. Pius pápáról, akinek nagy alakját gyönyörű vonásokban rajzolja meg. Végül elrendeli, hogy a temetést követő vasárnap az Oltári-szentség kitételével „Missa Voivae Solemnis pro eligendo Pontifice” mondanó, s a szentmise végén a papság és hívek ugyanezen szándékra 3 Miatyánkot és Üdvözlőget imádkozzanak. Az új pápa megválasztásáig a szentmisében felveendő a „collecta pro eligendo S. Pontifice” s a szentmise végén az Oltári-szentség előtt ugyanazon szándékra 3 Miatyánk és Üdvözlőget mondanó. A körlevél kelte aug. 22.

— **Beiratások a gimnáziumba.** A gyulafehérvári rk. főgimnáziumban a beiratások szeptember 1-én kezdődnek. A tanév kezdetéről a beírt tanulókat az igazgatóság külön értesíti. Tanév eleji vizsgálatok rendes időben tartanak.

— **Kolozsvár ünnepnapjai.** Gróf Majláth Gusztáv püspök édesanyja temetése után sietett haza egyházmegyéjébe. Aug. 13—21 közötti napokon Kolozsvárt töltötte, ahol a veszedelmes idők s az akkor még francia földön visszatartott Hirschler prelátus távolléte miatt aggodó híveknek igazán végtelenül jól esett, hogy magát a főpásztort láthatták szeretett plebánusuk helyén. A püspök a legnagyobb odaadással végezte a plebánosi teendőket. Reggelenként órákosszatt ilt a gyóntatószékben, atyai szeretettel gyógyítgatván és erősítvén különösen a hadbavonuló fiatalság lelket. Naponként több beteget látott el a szentségekkel s minden este 7 órákor ünnepélyes segédlettel megtartotta az általa előírt ájtatosságot, mely alatt a főtemplom mindig zsufoltságig megtelt. A főpásztor három ízben esti szentbeszédet is intézett a hívekhez, melyekben főképp arra szólította fel az itthon maradtakat, hogy harcoló testvéreiket imáikkal segítsék. Praktikus és erkölcsi nagy fontosság miatt külön meg kell köszönnünk a főpásztor egy gondolatát s egy intelmét. A háború, úgy mond, szintén beleilleszkedik Isten tervébe, s sok jó származik nyomában. Már is tapasztaljuk, hogy a világban sokkal nagyobb erje van a szeretetnek, mind eddig. Jobban vonzodunk

embertársainkhoz, nagyobb az elnézés, az alázatos lelkület, több az imádság, a hit. A főpásztor az erkölcs megszilárdulását is várja a háború idején. Atyai jóindulattal, de főpásztori szigorral mutatott rá arra a jelen-ségre, hogy a nők öltözködése sok esetben még mindig a botrányt szolgálja s kiáltó el-lentében van az idők halálos komolyságá-val. Ezt a figyelmeztetést az egész magyar hölgyközönség hálásan veheti Erdély főpász-torától. — A püspök elismerésének és nagy örömének adott kifejezést a kolozsváriak példás hitbuzgalmá láttára. — Megható je-lenet volt a Szent István-napi ünnepi mise után a püspök kivonulása. A rengeteg nép, tudva, hogy szeretett atyja másnap elhagyja őt, csak úgy özönlött eléje-köréje s könyez-ve csókolták kezét és ruhája szegélyét. Ez a vonulás püspök atyánk fényes diadalútja volt; a szeretet annyira körülözlötte, hogy a templom főoltárától a plebánia kapujáig (50 lépés) majdnem félóráig vett igénybe. Örömmel emlékezünk meg dr. Fejér Gerő t. kanonoknak Nagyboldogasszony napján el-mondott gyönyörű szentbeszédéről, melyet a kolozsvári sajtó is lelkesedve közölt. Ugyan-csak hatalmas szózat hangzott el Fuchs tö-visi plebános s jelenleg tábori lelkész ajká-ról szent István napján. — A főpásztor 21-én d. u. indult Gyulafehérvár felé, magával hozva Kolozsvár nagy szeretetét.

— **Egyes romániai lapok** párisi és londoni források nyomán kráknognak német és osztrák vereségekről. Csak hadd írjanak, hisz a forrásuk szennyes. Mi haladunk az igazság útján. Reméljük, hogy a velünk tartó román testvérek, de még a Románia hazafias sajtója sem fog felülni ily híreszteléseknek.

— **A lourdesi zarándoklat** erdélyi tagjai köztük Dr. Hirschler József prelátus és ko-lozsvári plebános, Butyka S. plebános, Dr. Kunz F. kolozsvári segédlelkész f. hó 22-én szerencsésen megérkeztek állomáshelyeikre. Tudósítónk Butyka plebánosnál érdeklődött a sok viszontagságon keresztülment zarándoklat élményei iránt. A franciák hidegen, mondhatni gorombán bántak velük. Az utcára kilépniök egyet jelentett a botrány veszedel-mével. A francia nép egy csapásra lezuhant arról a műveltségi magaslatról, melyen őt egész Európa hitte. A franciából most kive-szett minden szemlemi finomság, minden ked-vesség s ami megmaradt benne, az brutali-tás és gyűlölet velünk szemben. Mintha a józan esztét veszítette volna el abban a percben, mikor a királygyilkosok pártfogására adta magát. Quem Deus perdere vult, demat.

— **Az otthon maradtak.** Dicsőre-tre méltó és követésre méltó kegyeletet végzett az 50-es tiszteknek itthonmaradott családjá. Aug. 26-án reggel 9-kor sz. misét szolgál-tattak a székesegyházban az 50. ezredért. A főoltárt izélesen feldíszítették s a szt. mise alatt, mit Balás kanonok végzett, megáldoztak. Így lehet segíteni és előmozdítani a háború sikerét.

— **Katonáink bucsuzása** mult vasárnap bucsuztak el az 50-esek körülbelül 800 em-berrel. A vasut állomáson rengetek sok em-ber volt — kiment d. u. 2-kor főpásztorunk is, ki érzékenyen bucsuzott el a tisztikartól és a legénységtől és Isten áldását kívánta fegyvereikre.

— **Gyászmise X. Pius pápáért.** Kedden e hó 25-én tartotta főpásztorunk a gyászmisét meghalt szentséges atyánkért a székesegy-házban reggel 8-kor. Jelen voltak a katonai

és polgári hatóságok, a oltáregylet, az irgal-mas nővérek. Az oltáregyletünk dicsőrelesen mutatta meg gyászát, amennyiben az egylet és a hívek nagy sokasága áldozott s a szt. áldozást felajánlotta az Eucharistia pápájá-ért. Az 5 absolutiót püspök süveggel püs-pök urunkon kívül Tamási Áron nagyprépost, Zomora Dániel, Kovács Lajos és dr. Koródy Péter praelátus kanonokok végezték.

— **A zárdai leányiskolában** a beiratások a rendes időben, szept. 1. 2. 3-án lesznek. Az előadásokat szept. 7-én kezdik meg.

— **A szülők tudomására hozzuk,** hogy a gyulafehérvári róm. kath. elemi fiúiskolában folyó év szeptember hó 1. 2. és 3-ik napján lesznek a beiratások s a tanév megkezdése iránt azok befejezése után fogunk intézkedni. Az igazgatóság.

— **Terézvárhoz Igazgatósága** közli az érdekelt szülők- és növényekkel, hogy az ifjuságnak az árvaházba történő bevonulása csak újabb hírlapi közlések után, az azok-ban meghatározandó időben kezdődhetik meg.

— **Többek kérdézködéssére** jelenthet-jük, hogy a háborus idő alatt az Oltáregy-leti lapot nem jelentetjük meg. De Isten segítségével pótoljuk a késedelmet. Az elő-fizetéseket tehát elfogadjuk.

— **Halálozás.** Részvétellel vettük a hirt, hogy a vári póstamester-nőnknek, Brázovay Margitnak fivére Brázovay Kálmán 35 éves korában hosszas és kínos szenvedés után aug. 19-én Nagyszében elhunyt.

— **A missió egyletbe** való belépést egy-más után jelentik az esperesi kerületek.

— **Helyreigazítás.** A fővárosi lapokban megjelent az a hír, hogy Majláth püspök ki-költözött a nagy terjedelmű rezidenciájából s átadta a sebesülteknek s maga egy tiszt-viselői lakásba ment. A hír így nem felel meg a valóságnak. Püspök urunk nem költözött ki a rezidenciából; ha azonban a se-besültek elszállásolása szükségessé tenné, természetesen átengedné a sebesülteknek. Különben még sebesültek nincsenek nálunk.

— **Eucharisztikus értekezlet.** A barcasági sepsimiklósvári esperesi kerületben f. hó 23. Türkös községében az idén már a második euch. értekezletet tartotta. Az első Miklós-váron május havában iskola megáldással ka-pcsolatban, a másodikat az ujonnan átalakít-tott türkösi templom megáldással kapcsolat-ban. Dél előtt folyt le e templom megáldási ünnepe közös szt. áldozással, délután 4 ó. pedig az euch. értekezlet. A templom zsufolóságig megtelt hétfalu és brassói hívekkel. Az előadói tisztet: Fillop János káplán „Mi az Oltáriszentség?“, Palfy János hitnász „hogyan viselkedjünk az Oltáriszentség előtt?“, Nádasi Tersztyánszky Sándor tanár „A gyako-rói szt. áldozásról“ — töltötték be ügyesen talpraesetten. Te Deummal zárták be. Hogy mit eredményeznek az értekezletek? Azt érezni fogják azok, akik e szép példát kö-vetni fogják. Nem lehetne a búcsukat ilye-nekkel összekötni?

— **A német felhivatalos a királyról.** A Nordd. Allg. Ztg írja Öfelsége I. Ferenc József császár és király e hó 18-án tölti be életének 84 ik esztendőjét. Súlyos bánatot hoztak a legutóbbi idők a tiszteletreméltó uralkodóra. Elvetemült merénylő kioltotta a trónörökös és nejeinek életét. Az agg ural-kodónak, akit a szükség kényszerített, hogy az osztrák-magyar monarchia biztonsága ér-dekében garanciákat szerezzen a szerb rész-ről szüntelenül szót ellenséges merényletek

ellen, fegyverhez kellett nyulnia, holott békeszeretét még a leggondosabb gyalóok sem vitathatják el. A nemcsak jogosult, hanem szükségére védekezést használtak fel a hármastentente hatalmai ürügyül a világháború fellobbantására. A bánat napjaiba és a legkomolyabb elhatározások óráiba ő császári és királyifélségének bizonyára főemelő vizsgatalsul szolgált, hogy népei fajkülömbőség nélkül osztoznak bánatában és egyöntetűen, a legragaszkodóbb odaadással vonulnak a háborúba. Jól tudják ők, hogy uralkodójuk azért vonta ki kardját, hogy a habsburgi monarchia minden részének közös javát megóvja és meg fogják tenni kötelességüket. Németországban is e napokban fokozott bensőséggel gondolunk a tiszteletreméltó uralkodóra, aki császáruinkkal megingathatlan szövetségi hűségben igazságos harcra vonult mely győzelemre fog vezetni. Szilárd ebben a mi bizodalunk!

— **A francia áruk bojkottja Budapesten.** A francia ipar- és szükségleti cikkek ellen megindított bojkott-mozgalom mind szélesebb arányokat ölt. Sok kereskedő és kávézós meg címtáblájának a francia és angol feliratát is eltávolította. A híres Café Francaise már ezáltal tulajdonosának, Bronnernek a nevét viseli s leragasztotta címtábláját a nagykörúti Angol-kávéház is. A Párisi nagy áruház címéből eltűnt a párisi szó, egyik népszerű mulatóhelyünk, a Palais de danse pedig Kristálypalota néven fog szerepelni a mulatóhelyek sorában. A budapesti kávépartestület körlevelet intézett az összes kávézókhoz, melyben felszólítja őket, hogy küszöböljék ki üzleteikből a francia pezsgőt és az összes francia származású italokat, s helyettük hazai származású cikkek szolgálatát fel. Bécsben kiváló osztrák polgárok vezetésével nagybizottság alakult a melynek célja a Franciaországból érkező áruk teljes bojkottálása. A bizottság a közönséghez azzal a felszólítással fog fordulni, hogy ne vegyenek francia árukat, a kereskedőket pedig fel fogják hívni, hogy francia gyárosokkal és kereskedőkkel végképpen szakítsák meg összeköttetésüket és ne bocsásanak áruba francia cikkek, a vidéknek is kell követni a főváros hazafias példáját.

— **A „Borromeus” hitszonoklati folyóirat** (Győr; előfizetése: 8 Kor.) legújabb, 10-dik számú tízete szeptember vásár- és ünnepnapjaira, több bucsunapra s háború idejére közöl igen talpraesett, alapos és korszerű szentbeszédet, melyeknek a mostani izgalmas, készülésre nehezen alkalmas időben különösen jó hasznokat vehetik a lelkipásztorok.

— **Vilmos császár távirata.** A Braunschweiger Landeszeitung jelenti, hogy a császár a braunschweigi hercegéhez a következő táviratot intézte: Az Urísten megáldotta csapataink fegyverét és győzelemre segítette őket. Boruljunk térdre és adjunk hála-t az Istennek. Bár továbbra is együtt maradna és egész német népünkkel. Szerető atyád Vilmos.

— **Elsötétült az ég . . .** Elsötétült az ég s a nappal éjjellé változott . . . No, nem egészen, de forró, aranyos napfény helyett egyideig mégis lanya, erőtlen sugarak tüzek le városunk utcáira aug. 21. Napfogyatkozás volt. A szép, derült égbolton a nap egyszer csak el kezdett halványodni, a déli nagy forraság mindegyre alábbhagyott. Az emberek összebámotak. Sokan voltak ugyanis, akik a

napfogyatkozásról semmit sem tudtak. Egyideig azt gondolták, hogy felleg takarja el a napot, azonban a derült kék ég csakhamar meggyőzte őket, hogy napfogyatkozás van. Nosza, tüstént előkerültek a kormos- és szinesítvegek s nemskóra csoportosan bámulgatták a nagyszerű égi látványt. A napfogyatkozás különben 12 óra 28 perckor kezdődött s 2 óra 50 perckor már teljes fényben ragyogott a jó öreg nap.

— **A kolozsvári Szt. József finövelde** nem nyílik meg szeptember 1-én.

A kolozsvári Szt. József finövelde igazgatósága ezennel értesíti az összes érdekelteket, hogy mivel az intézet katonai célokra lefoglaltatott, az további intézkedésig nem nyílik meg, s így az intézetbe senki be nem költözhetik. A megnyitás napja szintén hirtáplilag fog közzétetni.

„Az igazgatóság”

— **A zászlónk diáknaptára az 1914. iskolai évre.** A Zászlónk Diáknaptárának negyedik évfolyama is nagy tudással és meleg szívvel kidolgozott kötetet a magyar diák-enciklopédiának. Közül cikkeit az aviatikáról, a sportról, a technika legújabb vívmányairól, a nemzeti kultúra fejlődésének az aranyfőnalára fűzi a magyar történelem eseményeit a legrégebb időtől a mohácsi vészig, bemutatja II. Rákóczi Ferenc ifjúkorát, beszél a kémia ösmeséről, a történelőtől ember nyomairól, kitűnően illusztrált cikkekben tájékoztat aquarellfestés technikájáról és művészetéről, táblázatokba foglalja a találmányok és fölfedezések történetét. Szól a „Tanulás művészetéről”, a „Végtelen kicsinyek világáról”, Trefás képek diákadomák színvonalosító történelmi apróságok, versek tarkítják a 255 oldalas könyvet. Ára a Zászlónk előfizetőinek 1. 10 K. a Zászlónkkal együtt 3. 10 K. Könyvkereskedőknél 1. 50 K. Kapható a Zászlónk kiadóhivatalában: Budapest, VII. Damjanich-u. 50. sz.

Értesítők.

V.

Az értesítők szövegét vizsgálva, sok olyan hibára, fogyatékosagra találunk, amelyeknek az elkerülése már csak a tanulóknak való tekintetből is okvetlenül kívánatos. Amikor miniszteri rendelet sürgeti a fogalmazás eredményesebb tanítását, akkor nem szabad az értesítőben oly tükröt állítani az ifjúság elé, a melyben a stílusnak, a helyesírásnak ugyanazon hibáit látja, amelyeket az iskolai dolgozatokban is megszokták cenzurálni.

A gimnáziumi értesítőkön még meglátszik a gondos összeállítás, a helyes kifejezésre való törekvés, ámber ezekben több magyartalanság, téves kifejezés, ellenmondás, ismétlés található. Ezekre fogunk röviden rámutatni.

A brassói főgimnázium III. osztályában a németből a költeményeket nem könnyenkül tanulják, hanem „enlezik”. A IV. osztályban a görög drámák körül olvasták „írjuk életével együtt” Sophokles Élektáját stb., holott az Utasítások szerint az író életére vonatkozó körülményeket a tanárnak elő kell terjesztenie az olvasmány kellő megvilágítása végett. Görögpótló irodalomról van szó, nem pedig görögpótló olvasásról. A III. osztályban a Liber Sextiben levő latin és magyar olvasmányokat fordították. Valamennyit? Mert ez egy kissé sok volna. A testgyakor-

lásról egy helyen azt mondják, hogy a svéd tornaszerek mellett a szokásos régi német tornaszereket is használták, alább pedig írva vagyon, hogy a testgyakorlás a német rendszerű testgyakorlás helyett a sokkal több előnnyel bíró svéd rendszerbe folyt le. Tulajdonképen most honnan tudjuk, hogy milyen rendszerű volt a testgyakorlás?

A kézdívásárhelyi értesítő bemutatja a tanári „személyzetet”, amelynek a végén szerényen hűződnak meg az iskolai szolgák. A személyzet szó, ha helyes nyelvezéssel disztíngválunk, ma még nem alkalmazható a tanároknak, nem demokráziázódtunk még annyira. Személyzete lehet a Hotel Centralnak, de egy gimnázium tanári testülete egyetemi képzettségénél fogva mindenesetre több ennél. — Ugyanítt a tanárok irodalmi és társadalmi tevékenységéhez számítják azt is, ha valaki szolgálaton kívüli viszonyban levő m. kir. tartalékos honvédhadnagy. Hogy ez az állapot mennyiben tevékenység, főképen hogy mennyiben irodalmi tevékenység, azt nehéz megérteni.

A marosvásárhelyi r. kath. hitközségi leányiskola értesítőjében ilyen mondatot találunk: A nevelés főelve a munkaszereket kell legyen és kötelességtudás. Ez így igen népiesen hangzik. Grammatikai szabotossággal kétféleképen is lehet helyesen mondani, csak így nem. Vagy azt mondjuk, hogy a nevelés főelve a munkaszereket kell, hogy legyen, vagy: a nevelés főelvének a munkaszereket kell tartanunk (személyragozva).

A nagyszebeni Orsolya-rendiek értesítője tele van a magyarság s a helyesírás ellen intézett támadásokkal. Ilyen kifejezései vannak: testvér kongregációk, Zongora oktatás, tandij engedmény. Ezek összetett szavak, mert egy fogalmat jelentenek. Az egy fogalmat kifejező s szorosan összetartozó szokat egy szóba kell írni, ez a szabály. És e szabály alól a kivétel csak annyi, hogy a hosszabb összetett szavak közé kötőjelet is tehetünk. Tehát: testvér-kongregáció, zongoraoktatás, tandijelengedés.

Ez is egy mondatútrődék: mindmennyi összetényezői voltak a kívánatos értelmű egyszégi állapotnak. Az összetényező-féle szavak nem magyarosok, az ilyen összetétel-től egy-kettőnek a kivételével óvakodni kell. „A kívánatos értelmű egyszégi állapot” erlötett.

Az orsolyitáknál az internátus belső nevelédnek nevezik. Törhetnök a fejünket rajta, hogy mi az a belső nevelde, ha zárójelbe oda nem volna téve az internátus szó. Ez az internátus szó a magyarban már annyira meghonosott, hogy bátran használhatjuk. A „belső nevelde” már csak azért sem jó, mert a — da de képzőt a magyar nyelv nem veszi be.

Találunk még ilyen szokat és kifejezéseket: belfelszerelés (belső felszerelés), egészségének bevalósága (?), egészség állapoti felülvizsgálat (egészségi állapotának felülvizsgálása), szánéközvény magukat tovább képezni (magukat tovább képezni szándékoz-nak), zárttanácskozmányi határozat (zárorétekezleti határozat), tanácskozmányi gyűlés (tanácskozó gyűlés), Veszi kezdetét németül seinen Anfang nehmen, magyarul: kezdődik.

Túlteng ebben az értesítőben még a szenvedő igeragozás használata (kéretnek, biztosítottnak a szülők). Van egy mondata, amely találó példája a kétértelműségnek. „Az intézeti orvosnak szükségessé válható

gyógykezelésért fizetendő 10 korona. Helyesen: az intézeti orvosnak a szükségessé válható gyógykezelésért.

Feltűnő az önbíráskodásnak az a szokatlan hangja is, amelyhez hasonlót a többi értesítőben hiába keresnénk. Szerintök a tanítás terén elért eredmény minden tekintetben kielégítőnek mondható. Ők azt mondják, hogy ünnepeik műsorát finom tapintattal s pedagógiai érzékkel állították össze.

Náluk a kegyelmes püspök úr „legszerencséltebb látogató.”

Ugyan ilyen nivón áll az írás művészetét tekintve a Terézvárház értesítője is. Ennek a megvilágítására vegyük pl. a látogatásokról szóló beszámolót, bár vehetők akármelyik fejezetet, mert az tökéletesen egyre megy. Így kezd: „Hón szeretett Kegyelmes Főpásztorunk, gróf Majláth Gusztáv Károly úr Ó Nagyméltóságához f. év május 5-én volt szerencsénk.” Ebben a mondatban a Főpásztorunk szóhoz hozzá kell tenni a hoz ragot. Szabály szerint az értelmező meg egyezik az értelmezett szóval számban és ragban (kivéve a személyragot). Itt az értelmező ragozva van, helytelen tehát, ha az értelmezett szó ugyanazt a ragot nélkülözi. Aztán mi az úr szót a művelt beszédben nem használjuk a keresztnév után, a vezetéknevén után is ritkán s olykor gúnyos értelemben. Az embereket a foglalkozásuk, hivataluk, méltóságuk után szoktuk megnevezni, tehát így mondjuk: püspök úr, igazgató úr. Az olyan szólásmód ellen, mint a Majláth Gusztáv Károly úr, nyelvérzékünk és izlésünk tiltakozik, ez egyszerűen kellemetlen. Továbbá a magyar a családnevet a keresztnév jelzőjének tekinti s a személynevet a a hivatást vagy méltóságot jelentő szójelzőjének, azért magyarosabb és helyesebb ez az írás: Majláth Gusztáv Károly gróf. Ó Nagyméltósága helyett lehet írni: Ónagyméltósága.

A másik mondat ez: „Mintán az összes növendéksereg az előző napokban a sz. gyónás és áldozáshoz járult és a Főpásztor 30 terézvárházi növendéknek a bérálás szentességét a belvárosi r.-kath. templomban a többi bérálandókkal együtt feladta, bokros teendői dacára a Terézvárházba is eljött, hogy árvaít meglátogathassa.” Az összes növendéksereg” németes. Helyette jobb így: minden növendék, valamennyi növendék. A szt. gyónás és áldozáshoz helyett a szt. gyónás és áldozáshoz. R.-kath. nem jó rövidítés. A miniszteri helyesírási szabályok szerint így kell: r. kath. A többi bérálandókkal együtt kelyett így: a többi bérálandóval. Bokros teendői dacára németes szólás. Magyarosan így monthatnók: Bár sok teendője (tennivalója, dolga) volt.

„Szebenmegye kir. tanfelügyelője, Nagys. Munka Sándor, március hó folyamán tette meg hivatalos látogatását, ki is az egyes osztályokban a tanítás menetét, a tanulás eredményét megvizsgálván, a tapasztalt kiváló eredmény felett teljes elismerését fejezte ki. Ebből a mondatból ennyi épen elég: Munka Sándor, Szebenmegye kir. tanfelügyelője intézetünket március hó folyamán látogatta meg. A többi fölösleges.

Mind ezek a kifogások korántsem merítik ki az értesítő hibaanyagát. Csak mutatónak említettünk fel itt belőlük néhányat. Bizonyára ez is elég annak a bizonyítására, hogy az értesítő összeállításánál nem mindig és nem mindnütt van meg nyelvhelyesség szempontjából a kellő gondosság.

Censor.

Szám: 8875—1914. kig.

Hirdetmény.

Gyulafehérvár szab. kir. város tanácsa közhírré teszi, hogy az 1914. évre megállapított hadmentességi díjakat feltüntető kivetési lajstrom a városi adóhivatal helyiségében 8 napi közszemlére kitétetett a végből, hogy a kivetést érdekeltek betekinthessek s netáni észrevételeiket záros határidőn belül megtehessek.

Gyulafehérvár szab. kir. város tan. 1914. augusztus hó 21-én.

Dr. Roska Miklós
polgármester.

Sám: 8587/1914. kig.

Árlejtési hirdetmény.

Gyulafehérvár szab. kir. város tanácsa egy tagban a várostól mintegy 5 km. távolban fekvő 40 éves (korhatárok 25—50 év) 0.9 tölgy, 0.1 bükk és nyár, zárlat 0.7 fatömeg 1917 tömörköbméter, 27 kat. hold vágástereletének tömegét a városháza nagytérképében folyó évi szeptember hó 7-én d. e. 9 órakor tartandó nyilvános szó és írásbeli árlejtésen eladja.

Kikiáltási ár 11502 korona. — Részletes

árverési és szerződési feltételek a városi tanács kiadóhivatalában délelőtt megtekinthetők.

Gyulafehérvár szab. kir. város Tanácsától. 1914. augusztus hó 12-én tartott üléséből.

Dr. Roska Miklós
polgármester

Pályázat.

A tekerőpataki róm. kath. iskolaszéki — elpályázás folytán megüresedett segédkantortornái állásra pályázatot hirdet.

Jaradamozása: 1. a község pénztárából havi előleges részletekben: 600 kor.; a többi az 1913. évi XVI. tc. szerinti államségélyből. 2. Az egyházközség pénzkepe alajából segédkantori díjazásul: 60 kor., 3. Toronyóra járatásáért 10-12 terü szénát termő kaszáló 80 kor. értékben. 4. Stólából átlag: 40 kor. 5. A községtől 3 öl lágy tűzifa beszállítva, és kepefából szintén 3 öl, melynek pénzértéke: 48 kor. 6. Kőből épült lakás 2 szoba, konyha, kamara és e szükséges melléképületek.

Kötelességei: Az I-II. vegyes osztály önálló vezetése és az ismétlő fügyermekékné — a másik tanítóval felváltva — oktatása. Vásár- és ünnepnapokon az orvostól előmádkozni, kántornak segíteni és szükség esetén öt helyettesíteni.

Pályázati határidő szeptember 18.

Tekerőpatak (Csikvárm.) 1914. aug. 24.
Zonda Vincze iskész. élök.

Katholikus családok lapja!

„ÉLET“

Képes heti folyóirat. Előkelő színvonalon szerkesztett szépirodalmi képes lap. Nem hiányozhatik egyetlen katolikus intelligens család asztaláról sem. Szerkeszti jeles katolikus írók gárdája élén Izsóf Alajos. Előfizetési ára egész évre 20, félévre 10, negyedévre 5 K. Szerkesztőség és kiadóhivatal, Budapest, VII., Damjanich-utca 50. Jó lélekkel ajánljuk a változatos tartalmú, aktuális képekben gazdag folyóiratot közönségünk figyelmébe s támogatásába.

Carla italiano e grechen. Sz. nyelv. 24 nyelvi.

FRANCIA, OROSZ, NÉMET, ANGOL, HUNGAR, JAPÁN, KOREA, SÓK, SPÁN, PORTUGAL, ITALIA, GRIK, PERZSIA, ARAB, HEBREW, SANSZKRT, ZSANT, HINDI, MALAJ, JAVANEZ, SZINGAPUR, MALAKKA, SINGAPORE, SINGAPORE, SINGAPORE.

OLASZ NÉMET ANGOL

VILÁGNYELVEKET

MEGTANULHATJA

tanító nélkül

SCHIDLOF DE 1000

MÓDSZERÉVEL

AZ EGYES NYELVTANOK 10 FIZETBEN TELJESEK 60F

DISZES VASZONMAPPABAN EGYBEGYÜJTVE 2K

KAPHATÓ: SCHÄSER FERENCZ

capitkeresék, Gyulafehérvár.

Megbízható kath. cég!

A pécsi országos kiállítás arany éremmel kitüntetve.

Ruzsinszky Béla
oltárépítő
PECS, Tábor-utca 4. sz.

Géperőre berendezett műintézetében olcsón készít bemutatót rajzok szerint oltárt, szószéket, padokat stb. Szállít teljes templomberendezést és elvállal régi oltár és szószék aranyozását és szobrok színezését.

Naponta
friss
élesztő!

LABUD JÓZSEF

(ezelőtt özv. Lakner Antalné)

GYULAFEHÉRVÁR, NOVÁK FERENCZ-TÉR
(a városháza szomszédságában.)

Sütőde és lisztraktár

Ajánlom elsőrendű friss süteményeim, u. m. tejes és vajjas kiflit, sós kiflit, sós fonotat, kalácsot, továbbá fehér, barna és félbarna kenyereimet. Dusan felszerelt lisztraktáromban házi kenyérnek való felsőbb minőségű lisztjeimet, melyek kizárólag csakis a hírnevű NEUMANN TESTVÉREK cég aradi gőzmalma örleményei.

Naponta
2-szer
kenyer-
sütés.

HINGER JÓZSEF

asztalos mester Gyulafehérvár.

Széchenyi-utca 10. szám (sajál ház),
a Jickeli-féle vasraktárral szemben.

Tervrajzok
díjtalanul
készíttetnek

Készít: épület munkát, festett, masszív, founnéros butormunkát, portále és bolt-berendezést, ugyszintén javításokat is elfogad. Szállít és lerak tölgy és bükk-parkettát. Árjegyzék szerint irodái, vendéglői és ebédlőszékeket, tükröket méret szerint. — Raktáron tart minden fajta fakoporsókat is.

Szolid árak! Szolid árak!

Elkiisme-
retes pontos
kiszolgálás.

S* 25—52

HARCTÉRI TÉRKÉPEK

Magyar—Szerb hábo-
ruról - - - - - ara 80 f.

Ugyanaz német ki-
adásban - - - - - ara 1.20 f.

Európai háboru térképe
ara 1.60 f.

Ezekhez kis jelző lobogók minden
állam színeben drbja 4 fillér.

Megrendelhető a
Püspöki Lyceumi könyv-
nyomdában Gyfehérvár.

SCHÄSER FERENCZ KÖNYV ÉS PAPIR- KERESKEDÉS, KÖNYVNYOMDA, KÖNYVKÖTÉSZET, fényképészeti cikkek nagy raktára

TELEFONSZÁM 16.

GYULAFEHÉRVÁR

TELEFONSZÁM 16.

Gyertyalámpa egyszerű
kivitelben bordóvörös
üveggel. 49x115 mm.
Ára K. 1.20.

Négyszegletes lámpa.
(Kis modell). Különösen na-
tásra ajánlható. Bordóvörös
üveggel feketére festve.
Ára gyertyával K. 1.20

Sötétkamrai lámpa.
Bordóvörös és sárga üveg-
gel. A sárga üveg a pirossal
elfedhető, a lámpából kívülről
szabályozható. K. 3.75.

Bordóvörös villanylámpák (üveggyertya-
fény világosítók) 110 Volt. Ára K. 4.50.

„Toska” levelezőlap má-
solókeret. Beviteléssel és két fa-
szeggel. Másolásnál a
pozitív nem csúszhatik el. Alak 9—14
cm, használható azonban 6—9-től
18—24 cm nagyságra lemezeknek is.
Felhívjuk, hogy a másolásnál a
pozitív 8/10 része látható.
Ára K. 1.50.

Üveg-
tölcserek.
60 fokos
hajlításban,
teljesen si-
ma, ferdére
lecsiszolt
csővel.

Külső átmérő cm.	Ára K.
5	—30
8	—35
10	—40
12	—50
14	—60
16	—70

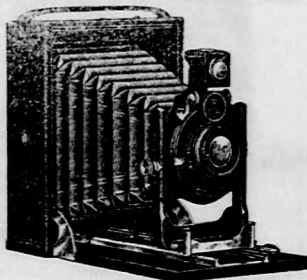
MENZURÁK
üvegből.
Csiszolt beosztás-
sal. Első kivitel.

Tartalma gr.	Ára K.
10	—40
25	—45
50	—50
75	—60
100	—75
150	—90
200	1.—
250	1.20
500	1.50
1000	3.—

Papírmásétalak.
Adt Testvérek gyármánya.
Legjobb gyártmány ezen a
térten.

Belméret cm.	Ára K.
5,5—9	—36
8,5—11	—54
9,5—12	—60
10,5—13	—60
11—16	—75
13—18	—90
14—19	—90
19—25	1.80
26—31	3.—
31—37	4.80

Fényképező
készületek,
lemezek és
kémiai sze-
rek eredeti
gyári árban.

Vidéki megrendelések
gyorsan és pontosan
eszközöltetnek.

Üvegtálak fújt üvegből.
(Sievert patent) Fehér üvegből,
könyv és nagyon tartós.

Belméret cm.	Ára K.
7—10	—50
10—13	—65
11—16	—80
15—20	1.—
19—25	2.—
26—32	6.—
32—47	9.—
36—42	9.—
42—52	12.—
52—64	19.50